

Pannon Egyetem

Villamosmérnöki és Információs Tanszék

Digitális Áramkörök

(Villamosmérnök BSc /
Mechatronikai mérnök MSc)

7. hét – Több-szintű kombinációs hálózatok
dekompozíciója

Előadó: Dr. Vörösházi Zsolt

voroshazi.zsolt@virt.uni-pannon.hu

Kapcsolódó jegyzet, segédanyag:

- <http://www.virt.uni-pannon.hu>
 - Oktatás → Tantárgyak → Digitális Áramkörök (Villamosmérnöki BSc / Mechatronikai mérnöki BSc/MSc).
- Fóliák, óravázlatok (.ppt)
- Frissítésük folyamatosan

Logikai függvények dekompozíciója

Több szintű K.H. tervezésének néhány alapgondolata

- Legegyszerűbb DNF alak \rightarrow nem biztos, hogy a legegyszerűbb algebrai alak is egyben,
- Szintek számával arányosan növekszik a jelterjedési idő (T) \rightarrow ezáltal csökken a hálózat működési sebessége (f),
- Intuitív/próbálgatásos egyszerűsítési eljárások helyett \rightarrow *szisztematikus* eljárások kellene a többszintű *hazárdmentes* hálózatok tervezéséhez (pl. dinamikus *hazárd*: szintenkénti statikus *hazárd* megszüntetése).
- **Megoldás:** többváltozós függvény *felbontása dekompozícióval*.

Függvény dekompozíció:

- Egyszerű diszjunkt dekompozíció (EDD)
 - Karnaugh tábla
 - EDD felosztási tábla alapján
- Összetett diszjunkt dekompozíció
 - Többszörös diszjunkt dekompozíció (TDD)
 - Iteratív diszjunkt dekompozíció (IDD)
 - Komplex diszjunkt dekompozíció (KDD)
- Esetleg: tisztán NAND, NOR (funkcionálisan teljes) kapuk felhasználásával, algebrai eljárások alkalmazásával.

Alapfogalmak

- **Dekompozíció:** logikai függvények felbontása egyszerűbb részfüggvényekre
 - Részfüggvények lehetséges további felbontása egyszerűbb részfüggvényekre (hierarchikus felépítésű K.H.-t kapunk).
- A dekomponálás sokféleképpen elvégezhető, attól függően, hogy milyen *követelményeket* támasztunk a részfüggvényekkel szemben.
- Hazárd esetén a dekompozícióval kialakított részfüggvényeket elegendő önmagukban hazárdmentesíteni → teljes hazárdmentesség.

Alapfogalmak

- **Diszjunkt dekompozíció:** Jelöljük az n -változós F függvény változóinak halmazát Q -val. Képezzük a változók két diszjunkt részhalmazát Q_1 és Q_2 -t, melyekre:

$$Q_1 \cup Q_2 = Q$$

$$Q_1 \cap Q_2 = \emptyset$$

- Az F függvény minden változóját tartalmazza valamelyik részhalmaz (únió), de egy változó csak egy részhalmazban szerepelhet (metszet üres = diszjunkció feltétele).

A.) Egyszerű diszjunkt dekompozíció (EDD)

- Ha az összes változón értelmezett $F(Q)$ kifejezhető az alábbi módon:

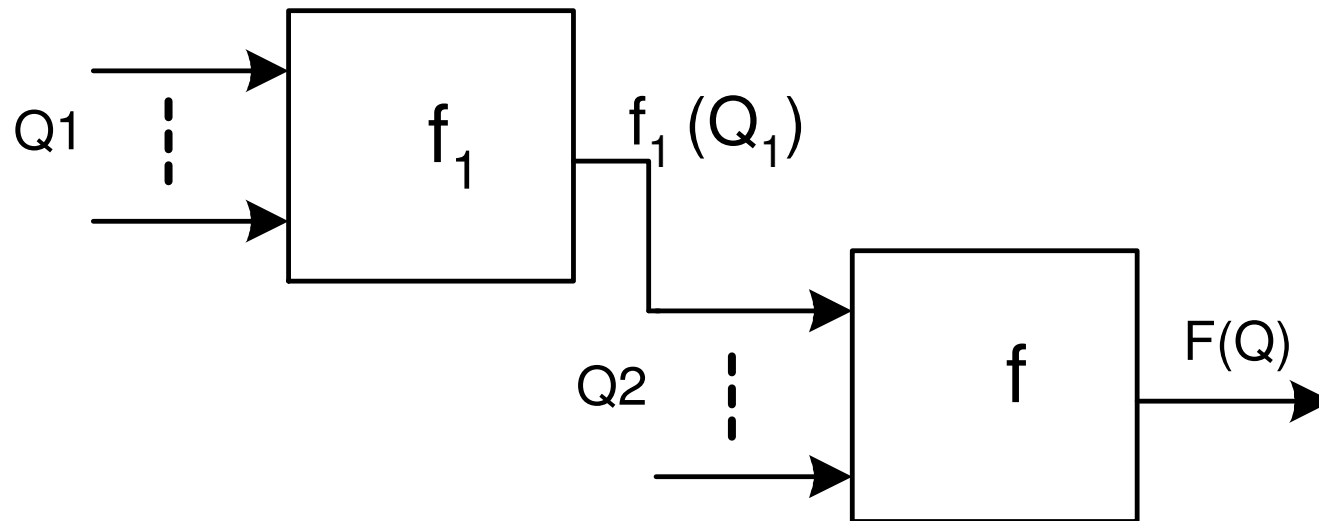
$$F(Q) = f [f_1(Q_1), Q_2]$$

akkor az f és f_1 részfüggvényeket az F logikai függvény **egyszerű diszjunkt dekompozíciójának (EDD)** nevezzük.

- Pl. Hazárdmentesítéshez elegendő az f és f_1 függvényeket önmagukban hazárdmentesíteni ahhoz, hogy az egész F hálózat hazárdmentes legyen, mivel a két részfüggvénynek a dekompozícióval *nem lesz közös bemenetük*.

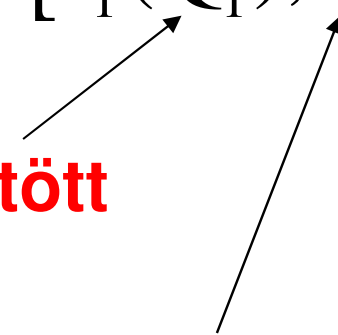
Egyszerű diszjunkt dekompozíció felépítésének vázlata

- F függv. EDD-je: f_1 és f részfüggvények
- Q_1 , Q_2 : diszjunkt változók halmazai

$$F(Q) = f [f_1(Q_1), Q_2]$$

Egyszerű diszjunkt dekompozíció

$$F(Q) = f [f_1(Q_1), Q_2]$$

- A diszjunkt dekompozíció esetén
 - a Q_1 részhalmazban lévő változókat **kötött változóknak**,
 - míg a Q_2 részhalmazban lévő változókat **szabad változóknak** nevezzük (ezekkel *emelünk* ki a dekompozíció során).
- Megj: az elnevezések arra utalnak, hogy Q_1 részhalmazban lévő (kötött) változók csak **közvetve**, míg Q_2 részhalmazban lévő (szabad) változók **közvetlenül** hatnak a kimeneti szinten.

Példa 1.: EDD-re (*intuitív módszer)

- Adott a következő DNF alak:

$$F^4(A, B, C, D) = \sum_{i=0}^{2^n-1} (0, 5, 11, 14) = m_0 + m_5 + m_{11} + m_{14} = \\ = \overline{A}\overline{B}\overline{C}\overline{D} + \overline{A}B\overline{C}D + A\overline{B}C\overline{D} + ABC\overline{D}$$

- Adja meg az F egy **EDD**-jét (**E**gyszerű **D**iszjunktív **D**ekompozícióját), ha az F-ből az AC illetve $\overline{A}\overline{C}$ prímisszorzókat emeljük ki.

$$F(A, B, C, D) = \overline{A}\overline{C} \underbrace{(\overline{B}D + B\overline{D})}_{B \odot D = \overline{B \oplus D} = f_1(B, D)} + AC \underbrace{(\overline{B}D + B\overline{D})}_{B \oplus D = f_1(B, D)}$$

Tehát $F(A, B, C, D) = \overline{A}\overline{C} \cdot f_1(B, D) + AC \cdot f_1(B, D)$ ahol: $f_1(B, D) = B \oplus D$

Kifejezhető: $F(Q) = f[f_1(B, D), A, C]$, ahol $Q_1 = (B, D), Q_2 = (A, C)$

**Ez egy intuitív módszer, és nem mindig vezet célra: tudnunk kell, mit emelünk ki!*

Példa 2.: EDD-re „Felosztási tábla” segítségével (szisztematikus módszer!)

- Adott a következő DNF alak:

$$F^4(A, B, C, D) = \sum_{i=0}^{2^n-1} (4, 5, 6, 7, 8, 13, 14, 15) =$$

$$= \overline{A} \overline{B} \overline{C} \overline{D} + \overline{A} \overline{B} \overline{C} D + \overline{A} \overline{B} C \overline{D} + \overline{A} \overline{B} C D + \overline{A} B \overline{C} \overline{D} + \overline{A} B \overline{C} D + \overline{A} B C \overline{D} + \overline{A} B C D$$

Tegyük fel, hogy: //F-nek létezik EDD-je, a következő alak szerint:

$$F(Q) = F(A, B, C, D) = f[f_1(A, D), B, C]$$

Ekkor:

$$Q_1 = (A, D)$$

Kötött változók

$$Q_2 = (B, C)$$

Szabad változók (velük emelünk ki)

- A diszjunkt dekompozíció feltételei teljesülnek (Q: Q₁ és Q₂ uniója a Q összes eleme, de a metszetük üres)

DEF: Felosztási tábla

- A Q_1 *kötött*, illetve Q_2 *szabad* változók felosztása szerint peremezett Karnaugh táblát ***felosztási táblának*** nevezzük.
- Az F logikai függvény felosztási táblája pontosan akkor felel meg a függvény EDD-jének, ha a táblán az **oszlopfajták száma nem nagyobb (\leq) mint 2 !!**

DEF: oszlopfajta

- Ha egy F -nek létezik EDD-je, akkor a **felosztási tábla** sorai
 - vagy csak '0'-kat,
 - vagy csak '1'-eseket,
 - vagy f_i
 - vagy csak $\overline{f_i}$ értékeket tartalmazhatnak.
- A csupa '0'-t és '1'-et tartalmazó oszlopokat csak 1-szer kell számolni, nem növelik az oszlopfajta számát, hiszen minden oszlopban azonosak.
- Ha egy oszlop '1'-t ('0'-t) tartalmaz egy f_i -nek ($\overline{f_i}$ -nek) megfelelő sorban, akkor ugyanez az oszlop '0'-t ('1'-t) tartalmaz egy f_i -nek (f_i -nek) megfelelő sorban.

Összes lehetséges Felosztási tábla (n=4 változó esetén)

$$F^4(A, B, C, D) = \sum_{i=0}^{2^n-1} (4, 5, 6, 7, 8, 13, 14, 15)$$

1sz-3k

a.) [X] Oszlopfajta = 4

B		0				1			
		CD	00	01	11	10	00	01	11
A	0	0	1	3	2	4	5	7	6
	1	8	9	11	10	12	13	15	14

b.) [OK] Oszlopfajta = 2

A		0				1			
		CD	00	01	11	10	00	01	11
B	0	0	1	3	2	8	9	11	10
	1	4	5	7	6	12	13	15	14

c.) [X] Oszlopfajta = 4

A		0				1			
		BD	00	01	11	10	00	01	11
C	0	0	1	5	4	8	9	13	12
	1	2	3	7	6	10	11	15	14

d.) [X] Oszlopfajta = 4

A		0				1			
		BC	00	01	11	10	00	01	11
D	0	0	2	6	4	8	10	14	12
	1	1	3	7	5	9	11	15	13

2sz-2k

Oszlopfajta = 2

e.) [OK]

AB	CD	00	01	11	10
	00	0	1	3	2
01	4	5	7	6	
11	12	13	15	14	
10	8	9	11	10	

Sorfajta = 2 (de Oszlopfajta = 4)

f.) [OK]
SOR

AC	BD	00	01	11	10
	00	0	1	5	4
01	2	3	7	6	
11	10	11	15	14	
10	8	9	13	12	

Sorfajta = 2 (de Oszlopfajta = 4)

g.) [OK]
SOR

AD	BC	00	01	11	10
	00	0	2	6	4
01	1	3	7	5	
11	9	11	15	13	
10	8	10	14	12	

* f.), és g.)
esetén a
SORokat
tekintjük
oszlopnak

Fontos következtetések:

Felosztási táblák (lásd előző ábrák)

- 1-3 felosztás (1 szabad-3 kötött változó):
 - b.)-ben létezik B szabad változó szerinti EDD [ok]
 - a.), c.), d.) -kben nem létezik EDD [x]
- 2-2 felosztás (2 szabad, 2-kötött változó):
 - Oszlop szerint:
 - létezik a.)-ban AB szabad változók szerinti EDD [ok]
 - nem létezik b.),c.)-kben EDD [x]

- 2-2 (sz-k) felosztás esetén egy felosztási tábla lényegében két felosztási táblát képvisel, hiszen a szabad-kötött változók szerepének felcserélése esetén csak sor-oszlopot kell cserélni. (**szabad és kötött változók szerepe megcserélődik!**)
- Ekkor a változók 2-2 felosztása szerinti felosztási tábla sorait tekinthetjük oszlopoknak.
- Sorok szerint:
 - e.)-ben nem létezik CD szabad változók szerinti EDD (ha AB lesz kötött), csak fordítva, azaz sor-oszlopcsere nélkül
 - f.)-ben létezik BD szabad változók szerinti EDD (ekkor AC lesz kötött)
 - g.) ben létezik BC szabad változó szerinti EDD (ekkor AD lesz kötött)

B.) Összetett diszjunkt dekompozíció

- Eddig: az ismert (EDD) Egyszerű Diszjunkt Dekompozíció csupán két részfüggvényre bontotta szét az F -et.
- Most: F kiindulási függvényt további részfüggvényekre (m -számú) bonthatjuk szét. Ezt nevezzük összetett diszjunkt dekompozíciónak.
 - Hierarchikus, egymásba ágyazott eljárás,
 - Változók Q halmazát 2-nél több diszjunkt részhalmazra osztjuk: $Q_1 \cap Q_2 \cap \dots \cap Q_m = \emptyset$

Összetett diszjunkt dekompozíció

- Lehetséges összetett dekompozíciók:
 - 1.) Többszörös diszjunkt dekompozíció (TDD)
 - 2.) Iteratív diszjunkt dekompozíció (IDD)
 - 3.) Komplex diszjunkt dekompozíció (KDD)
- Összefüggések az egyszerű-, és összetett diszjunkt dekompozíciók között:
 - a.) EDD \rightarrow IDD állítás
 - b-c.) EDD \rightarrow TDD állítások

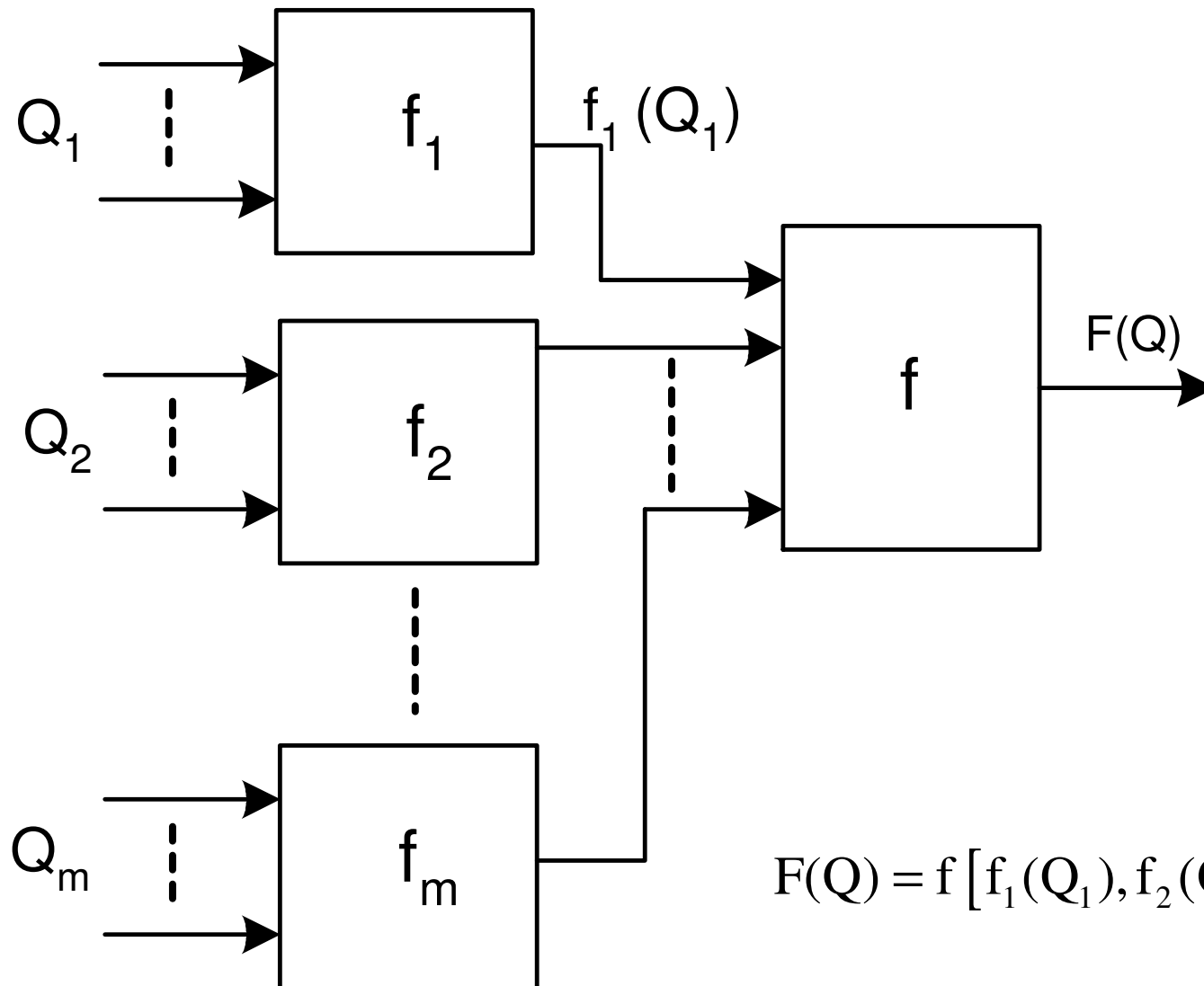
1.) Többszörös diszjunkt dekompozíció (TDD)

- Ha az F logikai függvény változói diszjunkt részhalmazokba sorolhatók a következő formula szerint:

$$F(Q) = f [f_1(Q_1), f_2(Q_2), \dots, f_m(Q_m)]$$

akkor az F felírható az f_1, f_2, \dots, f_m részfüggvények **többszörös diszjunkt dekompozíciójaként.**

1.) Többszörös diszjunkt dekompozíciót (TDD) megvalósító hálózat

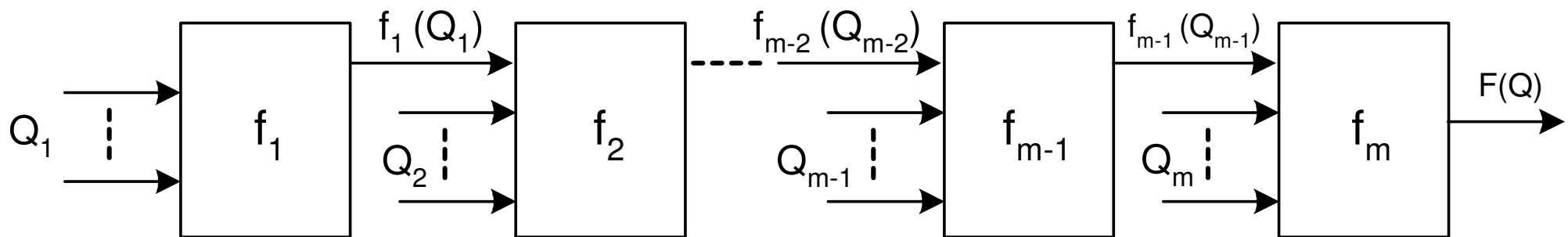
2.) Iteratív diszjunkt dekompozíció (IDD)

- Ha az F logikai függvény változói diszjunkt részhalmazokba sorolhatók a következő formula szerint:

$$F(Q) = f_m(Q_m, f_{m-1}(Q_{m-1}, f_{m-2}(Q_{m-2}, \dots, f_1(Q_1) \dots)))$$

akkor az F felírható az $f_1, f_2, \dots, f_{m-2}, f_{m-1}$, és f_m részfüggvények **iteratív diszjunkt dekompozíciójaként**.

2.) Iteratív diszjunkt dekompozíciót (IDD) megvalósító hálózat

„Egymásba ágyazott” dekomponált f_k függvények sorozata:

$$F(Q) = f_m(Q_m, f_{m-1}(Q_{m-1}, f_{m-2}(Q_{m-2}, \dots, f_1(Q_1) \dots)))$$

3.) **Komplex** diszjunkt dekompozíció (KDD)

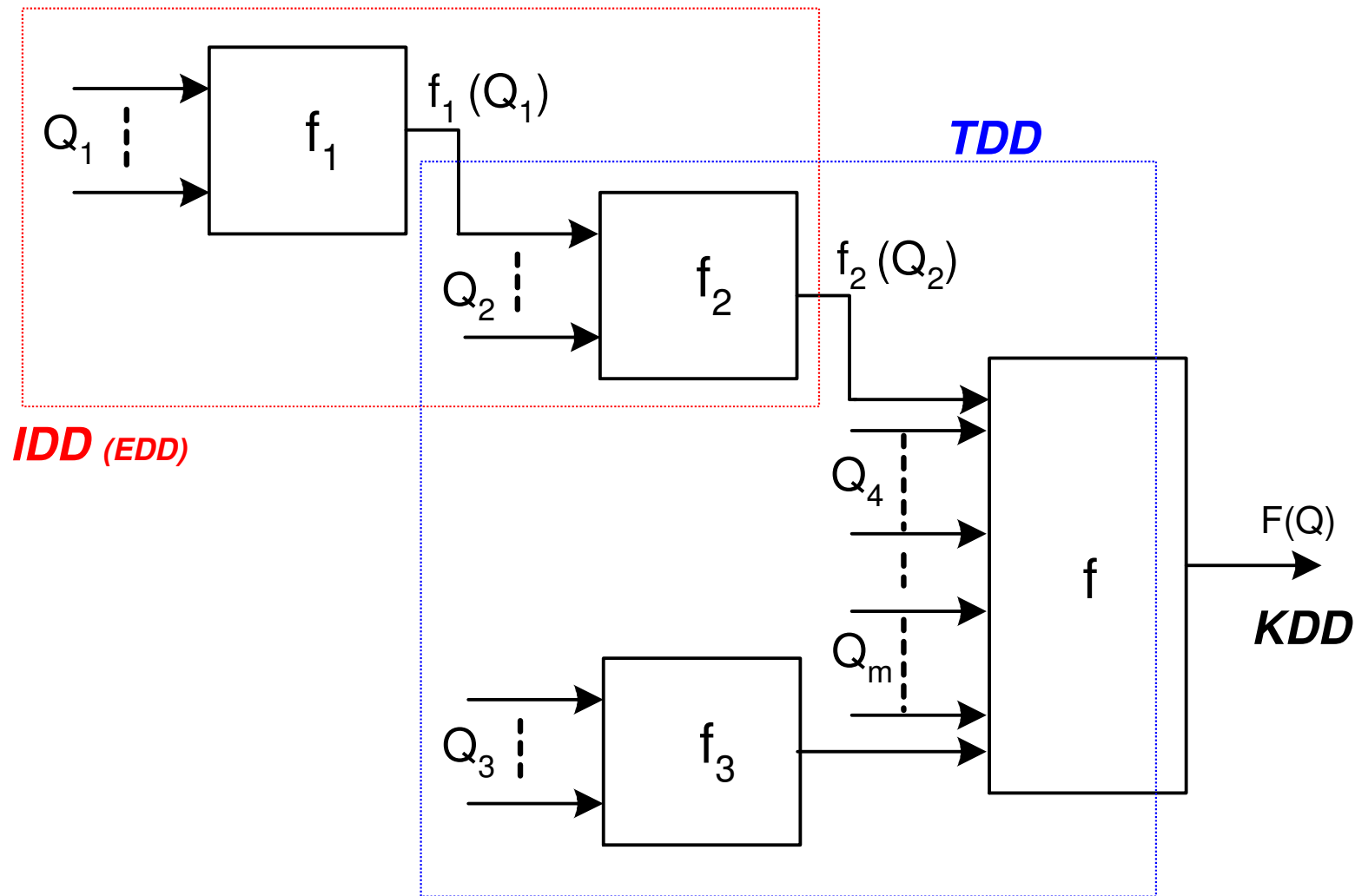
- Ha az F logikai függvény változói diszjunkt részhalmazokba sorolhatók a következő formula szerint:

$$F(Q) = f \left[f_2 \{ f_1(Q_1), Q_2 \}, f_3(Q_3), Q_4, \dots, Q_m \right]$$

akkor az F felírható az f_1, f_2, \dots, f_m részfüggvények **komplex diszjunkt dekompozíciójaként**.

- Komplex DD = többszörös DD + iteratív DD

3.) Komplex diszjunkt dekompozíciót (KDD) megvalósító hálózat

$$F(Q) = f \left[f_2 \left\{ f_1(Q_1), Q_2 \right\}, f_3(Q_3), Q_4, \dots, Q_m \right]$$

Összefüggések az Egyszerű- és, Összetett diszjunkt dekompozíciók között

- **Állítások:** Ha adott alakban létezik az F függvény EDD-je, akkor felírható és létezik az IDD-je, illetve TDD-je.
 - a.) $EDD \rightarrow IDD$
 - b-c.) $EDD \rightarrow TDD$

a.) Összefüggés: EDD \rightarrow IDD

- Állítás: Ha egy $F(Q)$ logikai függvénynek létezik az alábbi két egyszerű diszjunktív dekompozíciója:

$$F(Q) = f_{\alpha} [f_1(Q_1, Q_2), Q_3] = f_{\beta} [f_1(Q_1), Q_2, Q_3]$$

- akkor létezik az alábbi iteratív diszjunkt dekompozíciója (IDD) is:

$$F(Q) = f_{\alpha} [f_3 \{f_1(Q_1), Q_2\}, Q_3]$$

- ahol:

$$f_3 \{f_1(Q_1), Q_2\} = f_2(Q_1, Q_2)$$

Példa a.): EDD \rightarrow IDD

- Adott a következő DNF alak:

$$F^5(A, B, C, D, E) = \sum_{i=0}^{2^n-1} (5, 10, 11, 14, 17, 21, 26, 30)$$

- Megoldása: Arató könyv: 123.oldal
(gyakorlat)

b.) Összefüggés: EDD \rightarrow TDD

- Állítás: Ha egy $F(Q)$ logikai függvénynek létezik az alábbi két egyszerű diszjunktív dekompozíciója:

$$F(Q) = f_{\alpha} [f_1(Q_1), Q_2, Q_3] = f_{\beta} [f_2(Q_2), Q_1, Q_3]$$

- akkor létezik az alábbi többszörös diszjunkt dekompozíciója is:

$$F(Q) = f_{\gamma} [f_1(Q_1), f_2(Q_2), Q_3]$$

Példa b.): EDD \rightarrow TDD

- Adott a következő DNF alak:

$$F^5(A, B, C, D, E) = \sum_{i=0}^{2^n-1} (1, 2, 4, 7, 8, 11, 13, 14, 16, 19, 21, 22, 25, 26, 28, 31)$$

- Megoldása: Arató könyv: 125.oldal
(gyakorlat)

c.) Összefüggés: EDD \rightarrow TDD

- Állítás: Ha egy $F(Q)$ logikai függvénynek létezik az alábbi két egyszerű diszjunktív dekompozíciója:

$$F(Q) = f_{\alpha} [f_1(Q_1), Q_2] = f_{\beta} [f_2(Q_2), Q_1]$$

- akkor létezik az alábbi többszörös diszjunkt dekompozíciója is:

$$F(Q) = f_{\gamma} [f_1(Q_1), f_2(Q_2)]$$

Példa c.): EDD \rightarrow TDD

- Adott a következő DNF alak:

$$F^4(A, B, C, D) = \sum_{i=0}^{2^n-1} (0, 3, 5, 6, 9, 10, 12, 15)$$

- Megoldása: Arató könyv: 127. oldal (gyakorlás)
- Vizsgáljuk meg CD-AB változók szerint az felosztási táblát!

$2sz-2k$
[OK]

Oszlopfajta = 2

CD	00	01	11	10
AB				
00	0	1	3	2
01	4	5	7	6
11	12	13	15	14
10	8	9	11	10

Felosztási alapján 2 lehetséges EDD-je is van!

Vizsgálat: oszlopok alapján a **CD**, míg a sorokat tekintve oszlopnak az **AB** változók tekinthetők kötött változóknak.

$$F^4(A, B, C, D) = \sum_{i=0}^{2^n-1} (0, 3, 5, 6, 9, 10, 12, 15)$$

Példa c.) (folyt.) *EDD -> TDD igazolása.*

- Legyen: **AB-CD (2sz-2k): azaz oszlop leolvasással (sor-oszlop csere nélkül)**

$$Q_2 = (A, B), \text{ szabad/kiemel} \quad Q_1 = (C, D) \text{ kötött}$$

$$F^4(A, B, C, D) = f_\alpha [f_1(Q_1), Q_2] = (\overline{AB} + AB) \cdot \overline{f_1(C, D)} + (A\overline{B} + \overline{A}B) \cdot f_1(C, D) =$$

$$= \overline{(A \oplus B)} \cdot \overline{f_1(C, D)} + (A \oplus B) \cdot f_1(C, D) \stackrel{EQ=\overline{AV}}{=} \underbrace{(A \oplus B)}_{f_2(A, B)} \oplus f_1(C, D),$$

$$\text{ahol } f_1(C, D) = \overline{CD} + C\overline{D} = C \oplus D$$

- Legyen: **CD-AB (2sz-2k): azaz sor-oszlop cserét végzünk a leolvasásnál!**

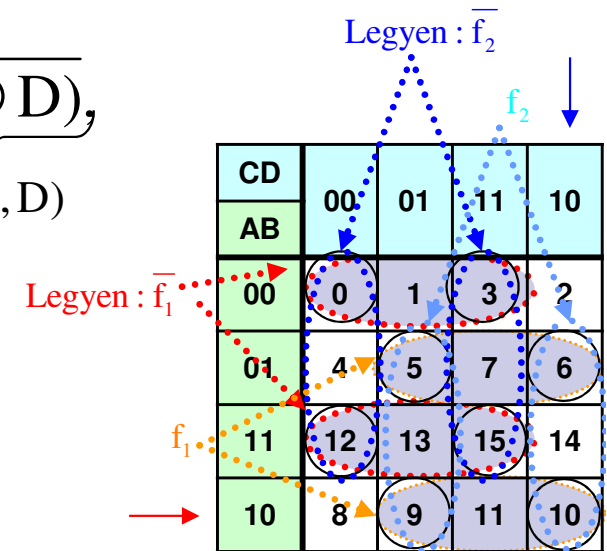
$$F^4(A, B, C, D) = f_\beta [f_2(Q_2), Q_1] = (\overline{CD} + CD) \cdot \overline{f_2(A, B)} + (C\overline{D} + \overline{C}D) \cdot f_2(A, B) =$$

$$= \overline{(C \oplus D)} \cdot \overline{f_2(A, B)} + (C \oplus D) \cdot f_2(A, B) \stackrel{EQ=\overline{AV}}{=} f_2(A, B) \oplus \underbrace{(C \oplus D)}_{f_1(C, D)},$$

$$\text{ahol } f_2(A, B) = \overline{AB} + A\overline{B} = A \oplus B$$

Összevetve a két eredményt:

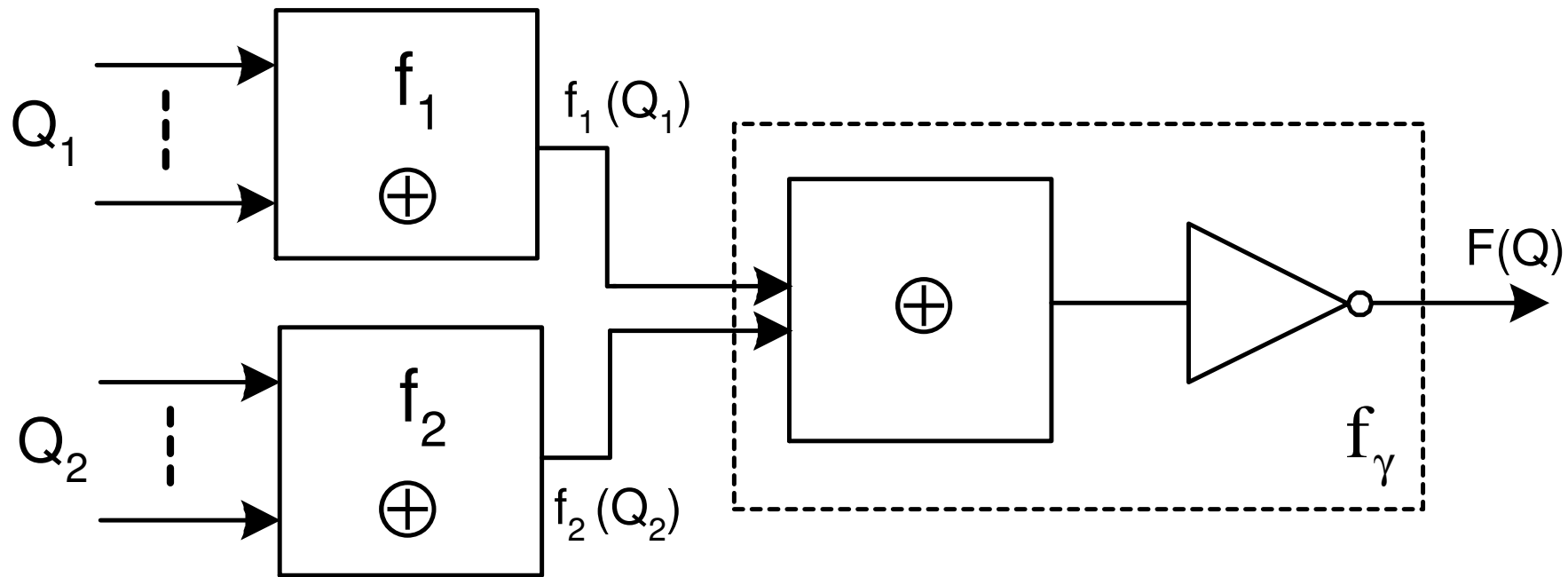
$$F^4(A, B, C, D) = \overline{f_2(A, B) \oplus f_1(C, D)} = \underline{f_\gamma [f_2(A, B), f_1(C, D)]}.$$

Példa c.) (folyt.)

■ TDD kapcsolási rajz:

$$F^{n=4}(A, B, C, D) = \overline{f_2(A, B) \oplus f_1(C, D)} = f_\gamma \left[\underbrace{f_2(A, B)}_{A \oplus B}, \underbrace{f_1(C, D)}_{C \oplus D} \right]$$

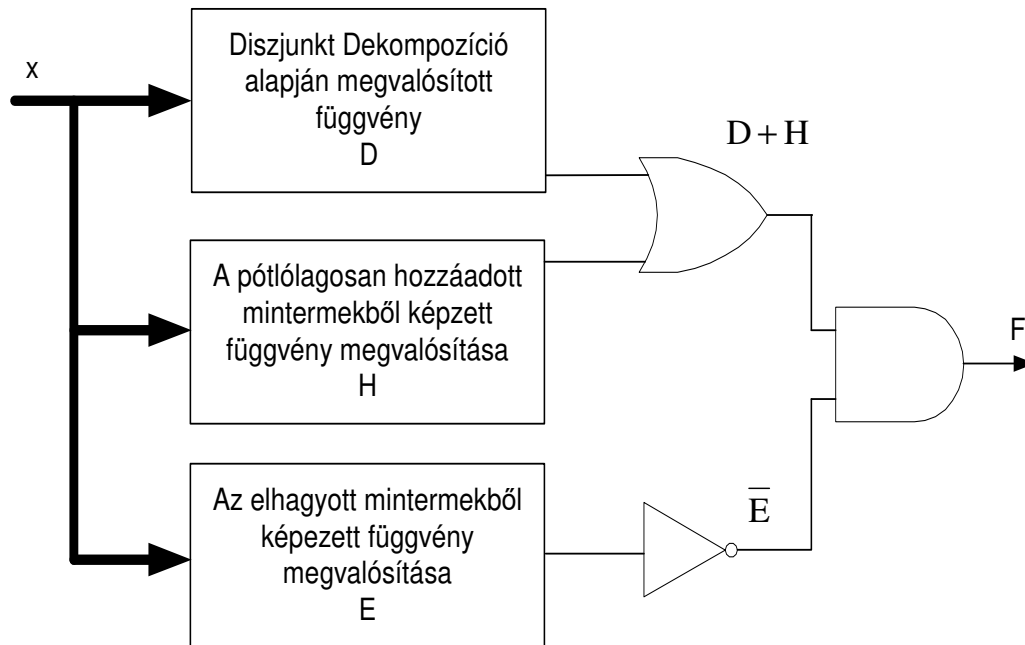

Dekomponált függvényé tehető TSH/NTSH függvény minimalizálása

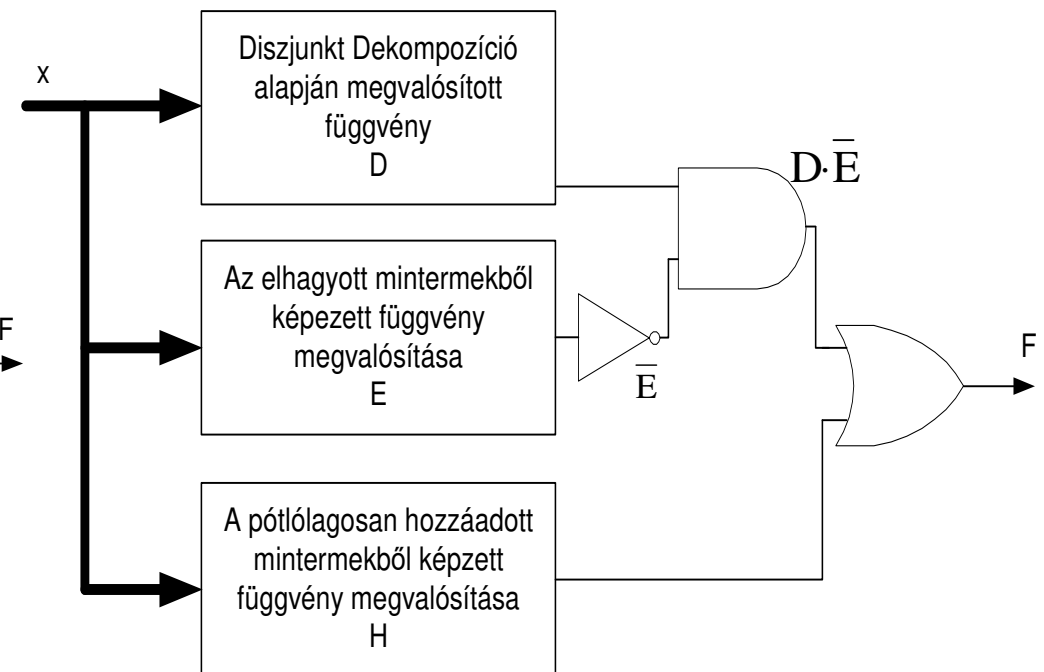
- NTSH-ban hasonlóan kell eljárni mint az TSH hálózatok esetén, egyedül a don't care értékeket (mintermeket) kell kezelni
 - Úgy választjuk meg $x=0/1$ -nek, hogy a felosztási tábla oszlopfajtái (sorfajtái) lehetőleg ≤ 2 !!
- Hasonlóan fejezzük ki F-et a dekomponált D függvény (építőelem) segítségével úgy, hogy D-hez mintermeket adunk hozzá (h), illetve mintermeket veszünk el (e).
 - Megj: Hasonlóan történik mint az S szimmetrikus függvények esetén vizsgáltuk.

Általánosan: Dekomponálttá tehető TSH/NTSH függvény minimalizálása

$$F = (D + H) \cdot \bar{E}$$

$$F = D \cdot \bar{E} + H$$

Mintermek elhagyásával (E), ill. hozzávételével (H) diszjunkt dekompozíciós függvényként kifejezett F függvény megvalósításának általános felépítése.

Általánosan: Dekomponálttá tehető TSH/NTSH függvény minimalizálása

- Hátrány: Dekompozíciós függvénynyel kifejezett F függvény esetén nem biztos, hogy hazardmentes hálózatot kapunk.
 - Mivel nem állíthatjuk, hogy az előző ábrán D -vel, E -vel és H -val jelölt hálózatok bemenetei között nincsenek azonosak!, annak ellenére hogy D biztosan hazardmentes
 - Ezért kevésbé alkalmas hazardmentes függvények előállításához

Többszintű, többkimenetű hálózatok EDD-je

- Az EDD-k képzését minden egyes kimeneti függvényre meg kell vizsgálni.
 - Figyelní arra, hogyha több kimenet esetén azonos *részhálózatok* adódnak, akkor ezeket csak egyszer kell megvalósítani.
- Kevésbé szisztematikus módszer.

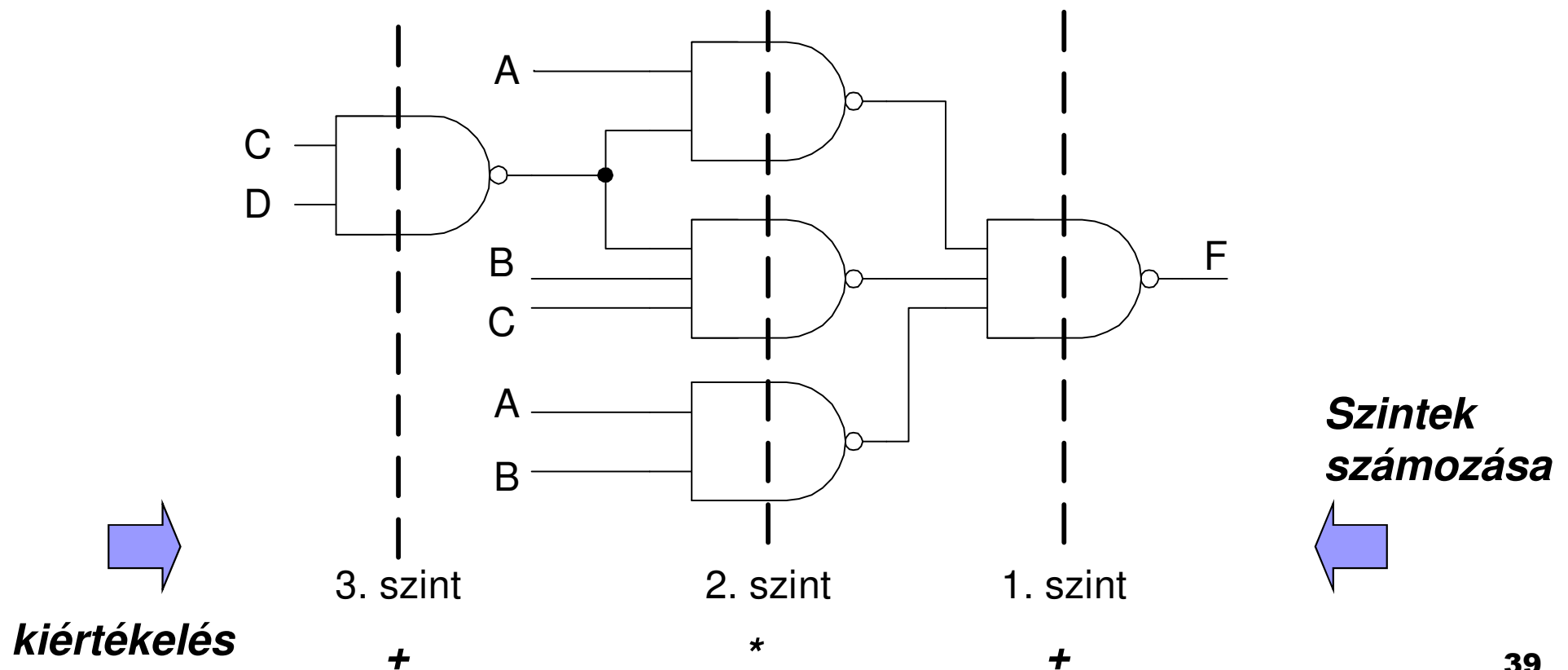
Többszintű hálózatok NAND, NOR kapukból történő felépítésének módszerei

TÖRVÉNYSZERŰSÉGEK:

- **I. NAND kapus megvalósítás esetén:** A páros (páratlan) szinteken lévő kapuk a bemeneteikre kapcsolódó változók *ponáltjai* (*negáltjai*) közötti **ÉS** (**VAGY**) kapcsolatokat valósítják meg.
- **II. NOR kapus megvalósítás esetén:** A páros (páratlan) szinteken lévő kapuk a bemeneteikre kapcsolódó változók *ponáltjai* (*negáltjai*) közötti **VAGY** (**ÉS**) kapcsolatokat valósítják meg.
- **FONTOS:** Szintek számozását az F függvény kimenetétől *visszafelé* haladva kell megadni! Szintek egymás után kapcsolódhatnak csak:
 - Ez kedvező a hazardok szintenkénti vizsgálatánál

Példa 1.: NAND

- Adott a következő többszintű (3) NAND kapukkal felépített függvény (szintek számozása F-től visszafelé)

Példa 1. (folyt): NAND

- **Hagyományos módszer:** Leolvasott logikai függvény, és algebrai átalakításai után az alábbi DNF alakot kapjuk:

$$\begin{aligned} F^4(A, B, C, D) &= \overline{\overline{A \cdot \overline{CD} \cdot BC \cdot \overline{CD} \cdot \overline{AB}}} = A \cdot \overline{CD} + BC \cdot \overline{CD} + AB = \\ &= A(\overline{C} + \overline{D}) + BC(\overline{C} + \overline{D}) + AB = A\overline{C} + A\overline{D} + BC\overline{D} + AB \end{aligned}$$

- **I. Törvényszerűség szerint leolvasva NAND-kapuk felhasználásával:**

$$F^4(A, B, C, D) = A(\overline{C} + \overline{D}) + BC(\overline{C} + \overline{D}) + AB = A\overline{C} + A\overline{D} + BC\overline{D} + AB$$

Ezzel a módszerrel egyből, algebrai átalakítások nélkül, megkapjuk a végleges alakot

Példa 2.: NOR

- **II. Törvényszerűség szerint írja fel NOR-kapuk felhasználásával az alábbi F függvényt:**

$$F^2(A, B) = [A + (\overline{AB})] \cdot [B + (\overline{AB})] = \overline{\overline{A + (\overline{AB})}} \cdot \overline{\overline{B + (\overline{AB})}}$$

